

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.018.01.2017
P/17/049

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/049 – Lokalne formy ochrony przyrody ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Beata Olejnik, Specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/218/2017 z dnia 28 sierpnia 2017 r. [dowód: akta kontroli str. 1-2]
Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski ² w Jaworznie, ul. Grunwaldzka 33, 43-600 Jaworzno
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Silbert, Prezydent Miasta Jaworzna [dowód: akta kontroli str. 3]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie³ pomimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Urząd zapewnił prawne, organizacyjne i finansowe warunki dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody⁴ i podejmował działania zgodne z powszechnie i lokalnie obowiązującymi przepisami. Pracownicy Urzędu przeprowadzali systematyczne wizytacje obiektów objętych ochroną, a w razie konieczności, przeprowadzano wobec nich niezbędne zabiegi pielęgnacyjne lub konserwatorskie. W dokumentach strategicznych Miasta uwzględniano zagadnienia dotyczące utrzymania i dbałości o lokalne FOP.

Podejmowane przez Urząd działania były zgodne z prawem i skuteczne. Uchwały ustanawiające oraz uchwała znosząca lokalne FOP, podjęte w okresie objętym kontrolą⁵ były każdorazowo uzgadniane z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska. Urząd podejmował działania edukacyjne i informacyjne dotyczące ochrony przyrody obejmujące również lokalne FOP.

Środki finansowe na działania związane z zachowaniem lokalnych form ochrony przyrody, pochodzące z budżetu Miasta Jaworzna⁶ oraz pozyskane w formie dotacji ze źródeł zewnętrznych wydatkowane w sposób legalny i gospodarny, osiągając zamierzone efekty. Środki pochodzące z dotacji zostały wykorzystane i rozliczone zgodnie z umowami dotacji.

¹ Formy ochrony przyrody o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 6-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 ze zm., tj. pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

² W dalszej części *Urząd*.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁴ W dalszej części *lokalne FOP*.

⁵ Lata 2015-2017 (I półrocze).

⁶ W dalszej części *Miasto*.

Dobłą praktyką było opracowanie standardów działań dla prawidłowej ochrony lokalnych FOP.

Stwierdzona w wyniku kontroli nieprawidłowość dotyczyła rozbieżności pomiędzy danymi zawartymi w sprawozdaniach SG-01 a stanem faktycznym.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawne, organizacyjne i finansowe warunki dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody.

Opis stanu faktycznego

W Urzędzie, zadania związane z lokalnymi FOP, o których mowa w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁷, realizował Wydział Komunalny i Ochrony Środowiska⁸. Obowiązki te, polegające m.in. na objęciu ochroną prawną, bieżący nadzór i konserwację terenów i obiektów cennych przyrodniczo, określono w zarządzeniach Prezydenta⁹.

[dowód: akta kontroli str. 22-23; 58-60]

Środki finansowe na lokalne FOP były uwzględnione w planach rzeczowo-finansowych KS. W latach 2015-2017 (do końca I półrocza) do Urzędu nie wpływały pisma lub skargi na niszczenie lokalnych FOP, które wymagałyby podjęcia ze strony Urzędu działań mających na celu przeciwdziałanie takim zjawiskom.

[dowód: akta kontroli str.897-906]

W Urzędzie opracowano standardy działań dla prawidłowej ochrony lokalnych FOP w postaci użytków ekologicznych objętych ochroną prawną, określając w horyzoncie rocznym wymagane zabiegi pielęgnacyjne w celu zachowania walorów dla których zostały one utworzone. W przypadkach pozostałych FOP, działania kontrolne prowadzone są systematycznie przez wyznaczonych pracowników Wydziału KS, którzy w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości podejmują czynności zapobiegawcze przy czynnej współpracy z instytucjami naukowo-badawczymi¹⁰ w zakresie utrzymania właściwego stanu bioróżnorodności Miasta.

[dowód: akta kontroli str.897; 907-945]

W budżecie Miasta zapewniono środki finansowe na działania związane z ochroną lokalnych FOP. Wydatki planowane w Uchwałach budżetowych Miasta na ww. działania związane z ochroną środowiska, w tym lokalnymi FOP zabezpieczano w budżecie¹¹ corocznie, w wysokości: 1.660.040,00 zł¹² na 2015 r., 2.988.189,00 zł¹³ na 2016 r. i 1.323.435,00 zł¹⁴ na 2017 r.

Dokumentami, w których określono w dłuższym niż rok horyzoncie czasu wydatki na ochronę lokalnych FOP były: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2012-2015 z uwzględnieniem

⁷ Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 ze zm. – w dalszej części *uoop*.

⁸ Do dnia 31 maja 2017 r. Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa. W dalszej części *KS*.

⁹ Zarządzenia Prezydenta Miasta Nr OR.120.3.2015 z dnia 23 stycznia 2015 r. oraz OR.120.63.2017 z dnia 1 czerwca 2017 r.

¹⁰ Listy intencyjne podpisano z: Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, Uniwersytetem Adama Mickiewicza w Poznaniu, Śląskim Ogrodem Botanicznym w Mikołowie.

¹¹ Rozdział 90004 - Utrzymanie zieleni w miastach i gminach (w ramach rozdziału planowano i ponoszono wydatki związane z ochroną muraw kserotermicznych oraz ochroną chomika europejskiego na terenie miasta Jaworzna); rozdział 90008 – Ochrona bioróżnorodności biologicznej i krajobrazu; rozdział 92503 – Rezerваты i pomniki przyrody Ogrody botaniczne i zoologiczne.

¹² W tym w rozdziale: 90004 – 1.570.040 zł; 90008 – 80.000 zł; 92503 – 10.000 zł.

¹³ W tym w rozdziale: 90004 – 2.898.189 zł; 90008 – 80.000 zł; 92503 – 10.000 zł.

¹⁴ W tym w rozdziale: 90004 – 1.113.435 zł; 90008 – 205.000 zł; 92503 – 5.000 zł.

perspektywy na lata 2016-2019¹⁵ oraz Program Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2020-2023¹⁶.

[dowód: akta kontroli str. 568-569; 587-590; 631-644;]

Z danych zawartych w sprawozdaniach SG-01¹⁷ sporządzonych na dzień 31 grudnia 2015 r. i 2016 r. wynika, że na terenie Jaworzna znajdowały się: w 2015 r.: 24 pomniki przyrody¹⁸, cztery użytki ekologiczne i jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy (tj. ogółem 29 lokalnych FOP), a na koniec 2016 r.: 26 pomników przyrody¹⁹, pięć użytków ekologicznych oraz jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy (tj. ogółem 32 lokalne FOP). Stwierdzono, że ww. sprawozdaniach SG-01 sporządzonych za 2015 r. i 2016 r. zawyżono dane dotyczące liczby pomników przyrody występujących na terenie Miasta w stosunku do aktów prawnych ustanawiających i znoszących ochronę prawną dla tego rodzaju lokalnych FOP, których za ww. okresy było odpowiednio 22 i 23 występujących jako pojedyncze drzewa lub ich skupiska (szczegółowo opisano w dalszej części wystąpienia, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”).

[dowód: akta kontroli str. 88; 91; 959]

Dane dotyczące lokalnych FOP zawarte w sprawozdaniu SG-01 za 2016 r. były zgodne z informacjami prezentowanymi na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska²⁰ w zakresie liczby zespołów krajobrazowo-przyrodniczych²¹. Wystąpiły natomiast rozbieżności co do liczby lokalnych FOP, które dotyczyły użytków ekologicznych i pomników przyrody. W pierwszej z ww. grup w Rejestrze prowadzonym przez RDOŚ nie uwzględniono utworzonego w 2013 r.²² użytku pn. Zakola Białej Przemszy. W przypadku pomników przyrody²³ z Rejestru RDOŚ nie wykreślono pomnika przyrody w postaci lipy drobnolistnej, której prawną ochronę zniesiono w 2014 r.²⁴

[dowód: akta kontroli str. 85-86; 91; 99; 595-597]

Na terenie Jaworzna na dzień kontroli występowało 29 lokalnych FOP w postaci: 23 pomników przyrody, pięciu użytków ekologicznych i jednego zespołu przyrodniczo krajobrazowego. Pomniki przyrody utworzono na podstawie Decyzji Wojewody Katowickiego oraz Uchwał Rady Miejskiej w Jaworznie w okresie od 1981 do 2015 r.,²⁵ natomiast pięć użytków ekologicznych oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy utworzono w latach 2008-2016 na podstawie Uchwał

¹⁵ Przyjęty Uchwałą Nr XXVII/363/2012 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 29 listopada 2012 r. – w dalszej części POŚ 2012-2015.

¹⁶ Przyjęty Uchwałą Nr XXII/324/2016 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 27 października 2016 r. – w dalszej części POŚ 2016-2019.

¹⁷ Statystyka gminy.

¹⁸ W tym 22 drzewa pomnikowe, jedna aleja i jeden pomnik sklasyfikowany w sprawozdaniu jako inne pn. „Powierzchniowy pomnik przyrody Sasanka”.

¹⁹ W tym 24 drzewa pomnikowe, jedna aleja i jeden pomnik sklasyfikowany w sprawozdaniu jako inne pn. „Powierzchniowy pomnik przyrody Sasanka”.

²⁰ <http://bip.katowice.rdos.gov.pl/wojewodzki-rejestr-form-ochrony-przyrody> - w dalszej części RDOŚ.

²¹ Rejestr RDOŚ aktualizowany 10 lipca 2015 r.

²² Uchwała Nr XXIX/424/2013 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 26 lutego 2013 r.

²³ Data aktualizacji rejestru 18 maja 2017 r.

²⁴ Uchwała Nr XLVIII/631/2014 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 26 czerwca 2014 r.

²⁵ Decyzje Wojewody Katowickiego: z dnia 9 grudnia 1981 r. Nr RL-VII-7140/35/81; 25 września 1984 r. Nr OŚ-7140/8/84, OŚ-7140/9/84, OŚ-7140/10/84, OŚ-7140/11/84, OŚ-7140/12/84, OŚ-7140/13/84. Uchwały Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia: 25 maja 1995 r. Nr XII/121/95; z dnia 22 stycznia 1998 r. Nr XL/570/98, XL/571/98, XL/574/98, XL/576/98, XL/577/98, XL/578/98; z dnia 27 grudnia 2001 r. Nr XLIII/765/2001, XLIII/766/2001, XLIII/767/2001, XLIII/768/2001, XLIII/770/2001; z dnia 22 grudnia 2005 r. Nr XLIX/616/2005; z dnia 26 czerwca 2006 r. Nr LV/720/2006; z dnia 31 sierpnia 2006 r. Nr LVI/768/2006; z dnia 26 lutego 2015 r. Nr VI/39/2015.

Rady Miasta w Jaworznie²⁶. Faktyczny nadzór nad wszystkimi 29 lokalnymi FOP Prezydent Miasta Jaworzna²⁷.

[dowód: akta kontroli str. 83-86]

Spośród 29 lokalnych FOP zlokalizowanych na terenie Miasta, tylko jedna²⁸ – Użytek Ekologiczny „Łąki w Ciężkowicach” – położony jest na terenie obszaru chronionego Natura 2000 – Specjalny Obszar Ochrony „Łąki w Jaworznie”. Zgodnie z zapisami Uchwały Rady Miasta w sprawie ustanowienia ww. użytku ekologicznego, sprawującym nadzór nad ww. FOP był Prezydent Miasta Jaworzna.

[dowód: akta kontroli str. 85; 104-106]

Na gruntach prywatnych, częściowo lub w całości, położonych jest 19 (tj. 65,5 %) z 29 lokalnych FOP. Jak wyjaśnił Naczelnik Wydziału KS, z właścicielami gruntów prywatnych nie zawierano odrębnie porozumień lub umów w sprawie ochrony tych obiektów.

[dowód: akta kontroli str. 85-86; 261]

W okresie kontrolowanym, w Jaworznie obowiązującymi dokumentami strategicznymi określającymi cele długo i krótkookresowe Miasta w zakresie ochrony środowiska były: Strategia Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Jaworzna na lata 2001-2020²⁹, Program Ochrony Środowiska³⁰ 2012-2015 oraz POŚ 2016-2019. W pierwszym z ww. dokumentów treści dotyczące ochrony środowiska zawarto w części 6., gdzie w ramach priorytetu D: w opisie diagnozy strategicznej i rekomendacji strategicznych przedstawiono atuty, słabości, szanse, zagrożenia oraz kierunki rozwoju i przedsięwzięcia strategiczne dla Miasta w dziedzinie środowiska. Te ostatnie podzielono na trzy rodzaje o charakterze: koncepcyjno-projektowym, inwestycyjno-finansowym i instytucjonalno-organizacyjnym. Zagadnienia związane z dbałością o lokalne FOP zawarto w części dotyczącej przedsięwzięć o charakterze inwestycyjno-finansowym³¹.

[dowód: akta kontroli str. 539-555]

POŚ 2012-2015 oraz POŚ 2016-2019, zawierały diagnozę stanu aktualnego poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego Jaworzna wraz ze wskazaniem obszarów problematycznych (w tym obszarów i obiektów objętych lokalnymi formami ochrony prawnej), cele długoterminowe i krótkoterminowe oraz kierunki działań w zakresie ochrony środowiska przewidziane do realizacji wraz z harmonogramem działań i planowanymi nakładami finansowymi. Wyznaczone kierunki działań krótkoterminowych skoncentrowały się w szczególności na: wdrażaniu zapisów dotyczących ochrony przyrody³², bieżącej pielęgnacji i konserwacji zasobów przyrodniczych, promocji i ochronie walorów przyrodniczych miasta poprzez lokowanie infrastruktury turystycznej, rekreacyjno-sportowej

²⁶ Uchwały Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia: 1 kwietnia 2008 r. Nr XX/250/2008, 26 lutego 2013 r. Nr XXIX/424/2013; 26 lutego 2015 r. Nr V/36/2015, V/37/2015, V/38/2015; 28 kwietnia 2016 r. Nr XVIII/264/2016.

²⁷ Prezydent był wskazany jako organ nadzorujący lokalne FOP tylko w 16 uchwałach o ich ustanowieniu podejmowanych przez Radę Miejską.

²⁸ Tj. 3,5 %.

²⁹ Przyjęta Uchwałą Nr IX/85/2007 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 31 maja 2007 r. – w dalszej części *Strategia*.

³⁰ Dalej zwany „POŚ”.

³¹ Szczegółowy charakter przedsięwzięć związanych z ochroną lokalnych FOP obejmował: „Budowę korytarza ekologicznego od Sodowej Góry przez „Sasankę” do Sosiny, Rozbudowę Rezerwatu „Dolina Żabnika”, Rozbudowę obszaru chronionego krajobrazu „Dobra-Wilkoszyn”, Realizację programu „Rewitalizacja Pieczysk”, Budowę użytków ekologicznych, oraz Ochronę pomnika przyrody „Sasanka”.

³² Zawartych w dokumencie pn. „Waloryzacja przyrodnicza miasta Jaworzna”, opracowanym w 2011 r., którego celem była inwentaryzacja i waloryzacja zasobów środowiska przyrodniczego, w tym wytypowanie obiektów i tworów przyrody do ochrony prawnej; charakterystyka źródeł zagrożeń i procesów degradacji środowiska przyrodniczego oraz koncepcja założeń do dalszego przestrzennego zagospodarowania miasta, zgodna z ideą zrównoważonego rozwoju.

i wypoczynkowej oraz pielęgnacji i rewitalizacji terenów zieleni urządzonej na terenie miasta.

[dowód: akta kontroli str. 556-569; 576-590]

Dane dotyczące liczby oraz rodzaju lokalnych FOP, zawarte w ww. POŚ były zgodne ze stanem faktycznym, stwierdzonym na podstawie analizy dat aktów ustanawiających i znoszących ochronę prawną dla lokalnych FOP. Nie były natomiast zgodne z danymi zawartymi w sprawozdaniach SG-01 w zakresie liczby pomników przyrody na koniec 2015 r. i 2016 r. (z przyczyn które przedstawiono powyżej).

[dowód: akta kontroli str. 88; 91; 563; 584]

Zapisy ww. trzech dokumentów strategicznych zawierających opis planowanych działań związanych z ochroną środowiska w Jaworznie, w tym dbałości o lokalne FOP są ze sobą zgodne.

[dowód: akta kontroli str. 539-590]

Obowiązujące w Jaworznie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta³³ aktualizowano 29 stycznia 2015 r.³⁴. W dokumencie uwzględniono występujące na terenie Jaworzna w dniu uchwalenia³⁵ lokalne FOP Studium wraz z podaniem ich lokalizacji. Zamieszczono ponadto wykaz 21 obszarów proponowanych do objęcia ochroną prawną i innych obszarów cennych przyrodniczo z punktu widzenia Gminy, z których trzy³⁶ w lutym 2015 r., a następnie³⁷ jeden w lutym 2016 r. zostały objęte ochroną prawną.

[dowód: akta kontroli str. 400, 481; 526-528]

W Studium określono również obszary i zasady ochrony środowiska, jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego, wyznaczając również dla ww. zasady generalne³⁸ i szczegółowe obowiązujące na terenach chronionych i niechronionych prawnie. Zapisy dotyczące użytków ekologicznych oraz pomników przyrody, objętych ochroną prawną zawierały zakazy wymienione w art. 45 uoop .

[dowód: akta kontroli str. 531-538]

Na potrzeby przygotowania przyjętego w styczniu 2015 r. Studium, zgodnie z art. 72 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska³⁹ sporządzono opracowanie ekofizjograficzne⁴⁰, w którym zawarto charakterystykę poszczególnych elementów przyrodniczych występujących na terenie Jaworzna, a zapisy dotyczące lokalnych FOP⁴¹ zawarte w tym opracowaniu były spójne z zapisami dotyczącymi lokalnych FOP zawartymi w Studium, z uwzględnieniem różnic w liczbie FOP wynikających z terminów opracowania poszczególnych dokumentów.

[dowód: akta kontroli str. 482-522]

³³ W dalszej części *Studium*.

³⁴ Uchwała Nr IV/17/2015 Rady Miejskiej Jaworzna z dnia 29 stycznia 2015 r. Ww. Uchwałę uchylono, obowiązującą od 30 sierpnia 2005 r. Uchwałę Rady Miasta Nr XLIV/520/2005 w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna, z późniejszymi zmianami.

³⁵ Tj. dwóch użytków ekologicznych i 22 pomniki przyrody.

³⁶ Tj. trzy użytki ekologiczne: Łąki w Ciężkowicach, Góra Wielkanoc oraz Sadowa Góra.

³⁷ Siedliska chomika europejskiego.

³⁸ Wykluczanie niekorzystnych sposobów użytkowania terenu w ich obrębie lub na terenach sąsiednich; ochronę ciągłości przestrzennej korytarzy ekologicznych o randze ponadlokalnej, zapewniających powiązanie systemu przyrodniczego miasta z ponadlokalnymi elementami struktury przyrodniczej, a także kształtowanie lokalnych korytarzy ekologicznych w celu zachowania i odtwarzania powiązań pomiędzy biocenozami i obrębem miasta; obejmowanie najcenniejszych terenów formami ochrony prawnej, pozostającymi w dyspozycji gminy zgodnie z uoop.

³⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 519 ze zm. w dalszej części *poś*.

⁴⁰ Opracowanie wykonane przez podmiot zewnętrzny na podstawie umowy Nr UA-ZP.272.10.2013 zawartej z Gminą Jaworzno, aktualizowane w lipcu 2014 r. w dalszej części *opracowanie*.

⁴¹ Opracowanie sporządzono dla wówczas objętych ochroną prawną dwóch użytków ekologicznych oraz 23 pomników przyrody, w tym powierzchniowego pomnika przyrody „Sasanka”.

Na dzień 30 czerwca 2017 r., na terenie Jaworzna obowiązywało łącznie 55 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego⁴², które pokrywały zasięgiem obszar o powierzchni 10100 ha, co stanowiło 66 % terenu Miasta. Trzy obejmujące swoim zasięgiem największą powierzchnię, sporządzono dla: terenu górniczego Jaworzno – ZGE „Sobieski” Jaworzno III sp. z o.o. w Jaworznie w granicach administracyjnych Miasta Jaworzna⁴³, terenu „Byczyna” w Jaworznie⁴⁴ oraz obszaru „Ciężkowice” w Jaworznie⁴⁵. Zapisy dwóch z ww. trzech mpzp w okresie objętym kontrolą aktualizowano pięciokrotnie, z czego mpzp 1 w dniach 27 sierpnia 2015 r., 23 czerwca 2016 r oraz w dniu 31 stycznia 2017 r.⁴⁶, a mpzp 2 w dniach 29 stycznia 2015 r. i 30 sierpnia 2016 r.⁴⁷. Żadna z aktualizacji mpzp sporządzona w okresie kontrolowanym dla ww. dwóch mpzp nie dotyczyła obszaru występowania lokalnych FOP. W granicach ww. pierwotnie uchwalonych mpzp znajdowały się⁴⁸: pomnik przyrody w postaci drzewa chronionego – lipa drobnolistna, użytek ekologiczny postulowany do objęcia ochroną prawną w rejonie masywu Glinna Góra, postulowany do objęcia ochroną prawną zespół przyrodniczo-krajobrazowy w rejonie masywu Góry Korzeniec⁴⁹ oraz cztery pomniki przyrody⁵⁰ w postaci dębów szypułkowych oraz lipy drobnolistnej, które objęto ochroną prawną w latach 1984-2006⁵¹.

Integralną część każdego z ww. trzech pierwotnie uchwalonych mpzp stanowiły rysunki planów wraz z naniesionymi w nich oznaczeniami graficznymi określającymi granice występowania poszczególnych lokalnych FOP objętych lub postulowanych do objęcia ochroną prawną w przyszłości. Część opisowa pierwotnie przyjętych mpzp, ze względu na datę uchwalania poszczególnych dokumentów, w dwóch⁵² przypadkach była zgodna z wymogami określonymi rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego⁵³ i zawierała w części tekstowej lokalizację występujących w ich granicach prawnie chronionych FOP wraz z określeniem sposobu zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie.

Wprowadzone w mpzp zasady i ograniczenia dotyczące ochrony lokalnych FOP objętych lub postulowanych do objęcia ochroną prawną określono w częściach tekstowych dwóch⁵⁴ z trzech badanych mpzp 2 i 3. Zapisy wprowadzały ograniczenia wynikające z decyzji ustanawiających lokalne FOP, a w przypadku obszarów postulowanych do objęcia ochroną prawną wprowadzono nakazy utrzymania równowagi przyrodniczej na ich terenie, zakaz wprowadzania zmian w ukształtowaniu terenu w szczególności polegających na prowadzeniu prac budowlanych i ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, zmieniających stosunki wodne oraz niszczących szatę roślinną.

⁴² W dalszej części *mpzp*.

⁴³ Uchwała Nr XLI/720/2001 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 25 października 2001 r. – w dalszej części *mpzp 1*.

⁴⁴ Uchwała Nr XLV/591/2010 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 31 maja 2010 r. – w dalszej części *mpzp 2*.

⁴⁵ Uchwała Nr XLVI/620/2010 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 29 czerwca 2010 r. – w dalszej części *mpzp 3*.

⁴⁶ Odpowiednio Uchwałami Rady Miejskiej w Jaworznie Nr: XI/135/2015, XIX/292/2016, XXV/373/2017.

⁴⁷ Odpowiednio Uchwałami Rady Miejskiej w Jaworznie Nr: IV/18/2015, XX/311/2016.

⁴⁸ Według stanu na dzień uchwalania *mpzp*.

⁴⁹ *Mpzp 2*.

⁵⁰ *Mpzp 3*.

⁵¹ Decyzja Wojewody Katowickiego z dnia 25 września 1984 r. Nr Oś-7140/13/84; Uchwały Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 22 stycznia 2998 r. Nr XL/571/98, 27 grudnia 2001 r. Nr XLIII/767/2001 oraz z dnia 31 sierpnia 2006 r. Nr LVI/768/2006.

⁵² *Mpzp 1*, ze względu na wcześniejszą datę jego przyjęcia niż obowiązywanie cytowanego rozporządzenia nie badano pod kątem zgodności.

⁵³ Dz. U. Nr 164, poz. 1587 – w dalszej części *rozporządzenie ws mpzp*.

⁵⁴ *Mpzp 1*, ze względu na wcześniejszą datę jego przyjęcia niż obowiązywanie cytowanego rozporządzenia nie badano pod kątem zgodności.

Zapisy odnoszące się do zakazów i nakazów wprowadzonych dla lokalnych FOP określonych w trzech ww. mpzp, jak i w aktach ustanawiających ich ochronę prawną były zgodne w swojej treści i odpowiadały stanowi prawnemu obowiązującemu w dniu przyjmowania tych dokumentów.

[dowód: akta kontroli str. 85-86; 400-478; 862-866; 867-892]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na zamieszczaniu w sprawozdaniach SG-01 za 2015 r. i 2016 r., w części dotyczącej pomników przyrody, danych niezgodnych ze stanem faktycznym.

W ww. sprawozdaniach wykazano, iż ochroną prawną na terenie Miasta objętych jest 24 na koniec 2015 r. i 26 na koniec 2016 r. pomników przyrody, podczas gdy rzeczywista ich liczba, wynikająca z aktów prawnych ustanawiających i znoszących ochronę prawną pomników przyrody wynosiła na koniec 2015 r. – 22, a na koniec 2016 r. – 23.

Naczelnik Wydziału KS, wyjaśnił, iż rozbieżności są skutkiem niedopatrzania i niewykreślenia w 2014 r. z listy pomników przyrody lipy drobnolistnej, a w 2016 r. pomyłkowego zakwalifikowania grupy drzew pomnikowych objętych ochroną i wykazaniu ich w kolumnie sprawozdania SG-01, w której winno ujmować się wyłącznie pojedyncze drzewa.

[dowód: akta kontroli str. 88; 91; 959-960]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Legalność i skuteczność podejmowanych działań.

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą, Rada Miejska w Jaworznie podejmowała Uchwały zarówno o ustanowieniu, jak i zniesieniu lokalnych FOP. Skutkiem ww. działań było: ustanowienie pięciu nowych FOP⁵⁵ (użytków ekologicznych, jednego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego i jednego pomnika przyrody) oraz zniesienie ochrony prawnej w drodze uchwały Rady Miasta⁵⁶ w stosunku do trzech drzew uznanych za pomniki przyrody.

Urząd zachował właściwe procedury zarówno w procesie ustanawiania, jak i znoszenia lokalnych FOP. Ustanowienie jak i zniesienie ochrony prawnej poprzedzone było przesłaniem do RDOŚ Projektów uchwał w tej sprawie z pisemnym uzasadnieniem dla podejmowanych działań wraz z dokumentacją stanowiącą podstawę do objęcia lub zniesienia ochrony prawnej dla FOP. W przypadku zniesienia w 2015 r. lokalnych FOP dla trzech drzew uznanych za pomniki przyrody, do wniosków i projektów uchwał Rady Miejskiej dołączono kopie protokołów z oględzin drzew oraz sprawozdanie z ekspertyzy dendrologicznej. Dla procedur objęcia ochroną prawną pięciu FOP w postaci trzech użytków ekologicznych, jednego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego oraz uznania za pomnik przyrody grupy drzew, dołączono, oprócz projektów uchwał wraz z uzasadnieniem: dokumentację przyrodniczą⁵⁷ oraz fotograficzną. Zarówno

⁵⁵ Uchwały Rady Miasta Nr: V/36/2015 z dnia 26 lutego 2015 r. ws. ustanowienia użytku ekologicznego Góra Wielkanoc; V/37/2015 z dnia 26 lutego 2015 r. ws. ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Uroczyska Sadowa Góra; V/38/2015 z dnia 26 lutego 2015 r. ws. ustanowienia użytku ekologicznego Łąki w Ciężkowicach; V/39/2015 z dnia 26 lutego 2015 r. ws. ustanowienia pomnika przyrody Grupa drzew przy ulicy Kościelnej; XVIII/264/2016 z dnia 28 kwietnia 2016 r. ws. ustanowienia użytku ekologicznego Chomik europejski w Jaworznie.

⁵⁶ Uchwała Nr XV/224/2015 z dnia 17 grudnia 2015 r.

⁵⁷ Tj. wyciąg z waloryzacji przyrodniczej miasta Jaworzna (Zakład badawczy EKOS, Jaworzno, 2011 r.); opracowanie pn. „Waloryzacja przyrodnicza Góra Wielkanoc w Jaworznie Ciężkowicach (Zakład badawczy EKOS, Jaworzno, 2008 r.); Stan środowiska przyrodniczego terenów powierzchniowego pomnika przyrody „Sasanka” poprzez kamieniołom do obszaru

w przypadku zniesienia jak i utworzenia lokalnych FOP, uchwały Rady Miejskiej w każdym z przypadków podjęto po otrzymaniu stosownych uzgodnień wydanych przez RDOŚ.

[dowód: akta kontroli str. 93-117; 145-258]

Uchwały Rady Miejskiej w sprawie ustanowienia pięciu FOP w okresie objętym kontrolą spełniały wymogi art. 44 ust. 2 uoop i zawierały: nazwę obiektu/obszaru wraz z jego położeniem, wskazanie podmiotu sprawującego nadzór, cele ochrony oraz listę zakazów właściwych dla obiektu obejmowanego ochroną, wybranych spośród wymienionych w art. 45 ust. 1 uoop.

[dowód: akta kontroli str. 104-117]

W okresie objętym kontrolą, Rada Miejska podjęła jedną uchwałę⁵⁸ ws. zniesienia ochrony prawnej w stosunku do trzech drzew pomnikowych⁵⁹. W uzasadnieniu do uchwały podano, iż powodem zniesienia FOP była utrata przez nie wartości przyrodniczych polegająca na ich obumarciu i stwarzaniu przez nie zagrożenia bezpieczeństwa powszechnego.

Zniesienie ochrony dla ww. drzew pomnikowych nie wiązało się z realizacją inwestycji: dwa buki pospolite rosnące w bezpośrednim sąsiedztwie budynku mieszkalnego przy ul. Dąbrowskiej oraz jarzab szwedzki rosnący w pasie drogowym przy ul. Celników w Jaworznie zostały usunięte ze względu na utratę walorów przyrodniczych, będących podstawą ustanowienia dla nich ochrony.

W przypadku zniesienia ochrony prawnej w stosunku do dwóch buków pospolitych, ich złą kondycję i pierwsze oznaki obumierania stwierdzono w 2011 r., a w 2014 r. sporządzono ekspertyzę dendrologiczną, potwierdzającą pogarszający się stan drzew. Drzewa, jak wyjaśniła Kierownik Referatu Ochrony Środowiska w Wydziale KS i ich usytuowanie nie kolidowały z zamierzeniami inwestycyjnymi, prowadzonymi od 1 marca 2015 r. na podstawie Decyzji wydanej przez Prezydenta w marcu 2014 r.⁶⁰

Po zniesieniu w dniu 17 grudnia 2015 r. prawnej ochrony dla ww. drzew pomnikowych, dla terenów, na których były zlokalizowane nie wydano decyzji o warunkach zabudowy czy pozwoleń na budowę.

[dowód: akta kontroli str. 94; 96; 100-101; 646-657; 666-670]

Kopie uchwał dotyczących ustanowienia w badanym okresie pięciu lokalnych FOP, przekazano⁶¹ zgodnie z art. 113 ust. 4 i 114 ust 3 uoop, Generalnej i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska z zachowaniem wymaganych terminów.⁶²

[dowód: akta kontroli str. 104-116; 181-182; 699]

Dane zgromadzone w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody, GDOŚ, dotyczące ustanowionych na terenie Jaworzna lokalnych FOP, były kompletne, tj. zawierały informacje o wszystkich lokalnych FOP, dla których ustanowiono, lub zniesiono ochronę prawną w Mieście. Niemniej, stwierdzono niekompletność zawartych w tej bazie informacji. Braki dotyczyły: niezamieszczenia opisu granicy występowania pomników przyrody (10 przypadków), braku opisu lokalizacji

chronionego krajobrazu „Dobra-Wilkoszyn” w Jaworznie (Zakład badawczy EKOS, Jaworzno, 2003 r.); Standardowy formularz danych dla specjalnych obszarów ochrony NATURA 2000 dla obszaru: PLH 240042 łąki w Jaworznie; Program ochrony chomika europejskiego dla Miasta Jaworzna.

⁵⁸ Uchwała Nr XV/224/2015 z dnia 17 grudnia 2015 r.

⁵⁹ Dwa buki pospolite (działka nr 126/4 obręb 120) i jarzab szwedzki (działka nr 3901/42 obręb Jeleń).

⁶⁰ Decyzja nr 106/2014 z dnia 11 marca 2014 r. wydana po rozpatrzeniu wniosku o pozwolenie na budowę z dnia 24 lutego 2014 r.

⁶¹ W dniach 14 kwietnia 2015 r. i 28 czerwca 2016 r.

⁶² Uchwały opublikowano w dziennikach Urzędowych Województwa Śląskiego z dnia 11 marca 2015 r. Nr 1351 oraz z dnia 12 marca 2015 r. Nr: 1418, 1419 i 1420 i Nr 2694 z dnia 12 maja 2016 r.

pomników przyrody (23 przypadki), niezamieszczenia opisu granicy i określenia powierzchni dla jedynego objętego ochroną prawną w Jaworznie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Uroczysko Sadowa Góra oraz braku opisu granicy i określenia powierzchni dla jednego użytku ekologicznego pn. Zakola Białej Przemyszy. Kierownik Referatu Ochrony Środowiska Wydziału KS, wyjaśniła, że, żaden z pracowników Wydziału KS nie uzupełniał zamieszczonego na stronie GDOŚ elektronicznego formularza rejestru FOP, gdyż wypracowano praktykę, gdzie oprócz przesyłania kopii aktów ustanawiających lokalne FOP do GDOŚ przekazuje się również drogą elektroniczną dane w formacie AutoCAD, zawierające informacje o powierzchni oraz granicach ustanowionych FOP i ten sposób do tej pory był przez GDOŚ akceptowany. Niemniej, jak wyjaśniła, podjęcie działania w celu wskazania osób, które, oprócz przekazywania danych w dotychczasowy sposób zostaną upoważnione do bieżącego aktualizowania danych o lokalnych FOP poprzez formularz zamieszczony na stronie GDOŚ.

[dowód: akta kontroli str. 955-958]

W okresie objętym kontrolą, Rada Miejska nie podejmowała Uchwał ws. zmian listy zakazów lub granic ustanowionych dla lokalnych FOP.

[dowód: akta kontroli str. 699]

Zadania dotyczące ochrony lokalnych FOP Miasto realizowało zgodnie z przepisami powszechnie obowiązującymi, aktami ustanawiającymi daną FOP oraz zgodnie z programami i strategiami, co potwierdziły przeprowadzone oględziny 14 z 30 lokalnych FOP. W ich wyniku stwierdzono, że:

- obiekty i obszary zostały oznakowane zgodnie z art. 115 ust. 1 uoop, a tablice informacyjne odpowiadały wzorom określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzoru tablic⁶³;
- obszary muraw kserotermicznych zlokalizowane na obszarach użytków ekologicznych i drzewa pomnikowe były w badanym okresie poddawane zabiegom czynnej i okresowej ochrony;
- zabiegi pielęgnacyjne i czynna ochrona użytków ekologicznych była skuteczna i zgodna z działaniami, które przedstawiono w „Raporcie z wykonania w latach 2014-2015 Programu Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2012–2015 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2016–2019⁶⁴”.

W ramach ww. działań ciągłych w 2015 r. prowadzono: wykaszanie biologiczne z wykorzystaniem owiec w celu utrzymania prawidłowego stanu muraw kserotermicznych i obsiewanie działek przeznaczonych pod wsiedlanie chomika europejskiego. Ww. działania prowadzono na rzecz wzmocnienia bioróżnorodności Miasta w ramach dwóch projektów: „Ochrona chomika europejskiego” oraz „Murawy kserotermiczne na terenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Sadowa Góra”. Ponadto w sposób ciągły zapewniono wykonywanie prac pielęgnacyjnych drzew pomnikowych. Prowadzono również działania i przedsięwzięcia o charakterze prośrodowiskowym poprzez wykonanie ścieżki dydaktycznej wraz z tablicami informacyjnymi o tematyce środowiskowej w Zespole Przyrodniczo-Krajobrazowym „Sadowa Góra”.

Do zadań określonych w Raporcie jako zadania w trakcie realizacji wskazano te, które przyczynią się do rozwijania obszarów chronionych, o wymienione w wykonanej na zlecenie Miasta „Waloryzacji przyrodniczej miasta Jaworzna w 2014 r.” polegające na utworzeniu zespołu przyrodniczo-krajobrazowego

⁶³ Dz. U. Nr 268, poz. 2665.

⁶⁴ W dalszej części *Raport*.

obejmującego obszary: Góra Przygoń, Góra Leszczyna, Krupki Mostki, łąki w Ciężkowicach, Górą Wielkanoc.

Dla zadań zaplanowanych do realizacji w Raporcie nie określono ostatecznego terminu ich zakończenia, niemniej w 2015 r. ww. Góra Wielkanoc i łąki w Ciężkowicach, oraz Sadowa Góra zostały decyzją Rady Miasta Jaworzna objęte ochroną prawną.

[dowód: akta kontroli str. 605-606; 608; 700-756; 770-820]

Stan obiektów i obszarów objętych na terenie Miasta ochroną prawną był dobry, a wartości przyrodnicze, dla których zostały one utworzone zostały zachowane, co potwierdziły oględziny 14 lokalnych FOP przeprowadzone w toku czynności kontrolnych. Potwierdzają to również protokoły odbiorów prac pielęgnacyjnych działań polegających na czynnej ochronie i zachowaniu walorów przyrodniczych oraz zapisy Raportu.

[dowód: akta kontroli str. 88; 91; 603-630; 700-756; 850-861]

W Urzędzie nie sporządzano planu wizytacji lokalnych FOP, jednak, jak wyjaśnił Główny specjalista Wydziału KS, wizytacje połączone z kontrolą FOP odbywają się systematycznie, kilkakrotnie w ciągu roku i są uzależnione od rodzaju obszaru chronionego oraz potrzeb związanych z czynną ochroną danego terenu. Czynności z przeprowadzonych wizytacji, jak dalej wyjaśniono, dotychczas dokumentowano tylko, gdy wiązały się z odbiorem prac zleconych podmiotom zewnętrznym. Wówczas oprócz obowiązku odnotowywania czynności z przeprowadzonych prac, przeprowadzane były wizje lokalne, a z zakończonych prac każdorazowo sporządzano protokoły odbiorowe. Ponadto efekty przeprowadzenia wizytacji dokumentowane są protokołami z oględzin, wykonaniem dokumentacji fotograficznej z wizytacji oraz raportami lub sprawozdaniami wykonanymi z monitoringu użytków ekologicznych.

W okresie objętym kontrolą, tj. od stycznia 2015 r. do 30 czerwca 2017 r. Urząd przeprowadził łącznie 32 udokumentowane wizytacje lokalnych FOP, z czego 11 w 2015 r.; dziewięć w 2016 r. i 12 do końca I półrocza 2017 r. . Wynikiem przeprowadzenia ww. czynności było w dwóch przypadkach podjęcie działań w zakresie zniesienia ustanowionej FOP, a w pozostałych wizytacje miały na celu dokonanie odbioru: prac pielęgnacyjnych, prac związanych z ogrodzeniem i oznakowaniem FOP.

[dowód: akta kontroli str. 264-360]

W okresie objętym kontrolą do Urzędu wpłynęła jedna informacja (drogą telefoniczną) o naruszeniu ustanowionych zakazów wobec lokalnej FOP. W marcu 2016 r. nieznani sprawcy naruszyli zakaz wypalania łąk na obszarze użytku ekologicznego pn. Góra Wielkanoc. Jak wyjaśniła Kierownik Referatu Ochrony Środowiska Wydziału KS, po uzyskaniu informacji o pożarze na terenie użytku ekologicznego, skontaktowano się z pracownikiem naukowym Uniwersytetu Śląskiego, prowadzącym na terenie tego użytku systematyczne badania, który wyjaśnił, że wypalanie tego typu łąk jest kontrowersyjną lecz jedną z form utrzymania tego typu siedlisk pod warunkiem, że nie jest prowadzone corocznie i szkody spowodowane pożarem są niewielkie.

[dowód: akta kontroli str. 267; 896-898]

W okresie objętym kontrolą, usunięto w Mieście trzy drzewa pomnikowe, co nastąpiło po podjęciu przez Radę Miasta Jaworzna Uchwały o zniesieniu form ochrony ustanowionych dla tych drzew⁶⁵ i po uzyskaniu zezwoleń na ich wycięcie⁶⁶, poprzedzonych oględzinami⁶⁷.

[dowód: akta kontroli str. 100-101; 646-657]

W okresie kontrolowanym w Urzędzie realizowano ukierunkowane programy i prowadzono kampanie informacyjne dotyczące ochrony przyrody, w tym na rzecz lokalnych wartościowych obiektów chronionych, o których mowa w art. 4 ust. 3 uoop. Ww. ukierunkowano na propagowanie programu ochrony Chomika europejskiego, obszarów chronionych na terenie Jaworzna oraz wzmocnienie bioróżnorodności miasta. Ww. działania polegały na: organizowaniu tematycznych wykładów dla uczniów szkół, druku publikacji, folderów, przewodników, broszur, kalendarzy, promowaniu FOP na łamach lokalnej prasy, a w przypadku programu ochrony chomika europejskiego założono również strony internetowe⁶⁸ promujące jego ochronę.

Ponadto, w 2017 r. w związku z wejściem w życie znowelizowanej uoop w zakresie wycinki drzew na terenach prywatnych posesji, rozpowszechniono broszurę informacyjną o korzyściach z zachowania dziedzictwa przyrodniczego i długoterminowych skutkach zbyt pochopnie podejmowanych decyzji o likwidacji drzew przez właścicieli prywatnych posesji.

[dowód: akta kontroli str. 361-398]

W okresie objętym kontrolą miał miejsce jeden przypadek zgłoszenia uwag do dotyczących ustanawiania formy ochrony przyrody. Na sesji Rady Miejskiej w dniu 16 lutego 2015 r. na mieszkanka Jaworzna złożyła „(...) wniosek o zalesienie użytku ekologicznego pn. Łąki w Ciężkowicach”, znajdującego się w granicach Specjalnego obszaru ochrony NATURA 2000 oraz zwolnienie właścicieli działek, na których znajdują się ww. obszar, z podatku rolnego, argumentując to tym, iż na ww. użytku porosły samosiejki drzew. Ww. wniosek został rozpatrzony negatywnie, a wnioskodawczyni została poinformowana o sposobie rozpatrzenia wniosku oraz o zwolnieniach podatkowych przysługujących właścicielom działek położonych na terenach objętych ochroną prawną. Do udzielonej odpowiedzi, załączono stosowny wniosek o zwolnienie z podatku rolnego.

W latach 2015-2017 zgłoszono do Urzędu dwa wnioski w sprawie objęcia obiektu przyrodniczego ochroną prawną, z czego tylko jeden⁶⁹ dotyczył lokalnej FOP, której ustanowienie leżało w kompetencjach Rady Miejskiej. Przedmiotem wniosku było objęcie ochroną prawną i uznania za pomnik przyrody drzewa rosnącego przy ulicy Kościelnej 4 w Jaworznie. W dniu 7 kwietnia 2016 r. odmówiono wszczęcia procedury uznania za pomnik przyrody ww. drzewa ze względu na jego młody wiek oraz niewielkie rozmiary⁷⁰, które nie dawały podstaw do objęcia drzewa ochroną prawną.

⁶⁵ Zniesienie ochrony nastąpiło w dniu 17 grudnia 2015 r. Uchwałą Nr XV/224/2015 Rady Miejskiej Jaworzna.

⁶⁶ Zezwolenia Prezydenta Miasta Jaworzna z dnia: 12 lutego 2016 r. nr OŚ.ŚR.6131.548.2015 i 9 czerwca 2016 r. (wycięcie dwóch buków pospolitych) z terminem ich usunięcia do dnia 31 grudnia 2016 r. oraz z dnia 13 października 2016 r. nr OŚ-ŚR.6131.273.2016 (wycięcie drzewa z gatunku jarzab szwedzki) z terminem do usunięcia do 31 grudnia 2016 r.

⁶⁷ Oględziny przeprowadzono: 28 września 2015 r., 24 maja 2016 r. (na wycięcie dwóch buków pospolitych) oraz 4 lipca 2016 r. (wycięcie drzewa z gatunku jarzab szwedzki).

⁶⁸ www.facebook.com/chomikeuropejski/; www.um.jaworzno.pl/pl/natura/chomik_eurpejski

⁶⁹ Wniosek z dnia 9 marca 201 r.

⁷⁰ Obwód pnia drzewa na wysokości 1,3 m wynosił 149 cm.

Współpraca Miasta z RDOŚ oraz GDOŚ w zakresie sprawowania ochrony nad lokalnymi FOP, wg wyjaśnień Naczelnika KS, układa się bezkonfliktowo, a współdziałanie z ww. instytucjami polegało przede wszystkim na: pisemnym opiniowaniu projektów uchwał ws utworzenia lokalnych FOP, konsultowaniu działań w zakresie obszaru NATURA 2000 łąki w Jaworznie⁷¹, konsultowaniu działań ochronnych w zakresie ochrony muraw kserotermicznych, ochrony chomika europejskiego (w tym uzyskania zezwoleń na wwóz na teren Polski 10 osobników z Republiki Czeskiej, transport tych zwierząt do ogrodów zoologicznych i ich chów oraz na chwytanie i wsiedlanie osobników dziko żyjących na teren Jaworzna), organizowaniu wspólnie z Miastem spotkań z Zarządcami Nieruchomości w ramach Programu Ochrony Jeżyka.

[dowód: akta kontroli str. 592-594; 894]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Legalność i gospodarność wydatkowania środków finansowych przeznaczonych na działania związane z zachowaniem lokalnych form ochrony przyrody.

Opis stanu faktycznego

W latach 2015–2017 (do 30 czerwca) wpływy Miasta z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska⁷² wyniosły łącznie 9.867.900 zł, z czego w 2015 r. – 3.825.620 zł, w 2016 r. – 3.346.460 zł i 2.695.820 zł do końca I półrocza 2017 r. W tym samym okresie, na zadania związane z Ochroną środowiska w Mieście wydano łącznie 86.637.610 zł z czego 33.414.584 zł w 2015 r., – 35.303.752 zł w 2016 r. – i 17.919.275 zł do końca I półrocza 2017 r.

Kwota wydatków poniesionych na działania dotyczące ochrony lokalnych FOP w tym samym okresie wyniosła łącznie 340.118 zł z czego wydano 164.165 zł w 2015 r., 165.745 zł w 2016 r., i 10.208 zł do końca I półrocza 2017 r., co stanowiło 0,5 % ogółu wydatków roku 2015 i 2016 r. oraz 0,1 % do końca I półrocza 2017 r., jakie miasto poniosło na działania w zakresie ochrony środowiska i przyrody⁷³.

Środki na lokalne FOP wydano zgodnie z ich przeznaczeniem na działania związane z czynną ochroną: muraw, chomika europejskiego (w tym badania zmienności genetycznej populacji) oraz pielęgnację pomników przyrody.

[dowód: akta kontroli str. 660-665]

Nie wystąpiły sytuacje, w których zaplanowane środki w budżecie zostałyby ograniczone lub by były niewystarczające na działania niezbędne dla zachowania trwałości walorów przyrodniczych obszarów chronionych. Ilość zadań związanych z utrzymaniem lokalnych FOP była skorelowana z wielkościami środków, jakie KS otrzymuje na ich realizację w budżecie. Ponadto Urząd pozyskał dodatkowe środki w formie dotacji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach⁷⁴, przeznaczone na działania związane z ochroną lokalnych FOP. W okresie objętym kontrolą, Miasto zawarło trzy takie umowy⁷⁵, na kwotę

⁷¹ Oznakowanie obszaru, ustalenia zakresu działań ochronnych na działkach będących we władaniu Miasta.

⁷² Dział 900, rozdział 90019, § 0690.

⁷³ Wydatki ponoszone łącznie w dziale 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska.

⁷⁴ W dalszej części WFOŚiGW.

⁷⁵ W dniu 23 lipca 2015 r. Nr 271/2015/26/OP/zb/D z terminem realizacji do 31 grudnia 2017 r., w dniu 24 sierpnia 2015 r. Nr 314/2015/26/OP/oz/D z terminem realizacji do 30 listopada 2015 r. oraz w dniu 21 listopada 2016 r. Nr 555/2016/26/OP/oz/D. z terminem realizacji do 30 listopada 2018 r.

łącznie 447.653 zł, w tym 334.248 zł stanowił wkład WFOŚiGW do przedmiotu umów, którym były: ochrona bioróżnorodności oraz ochrona chomika europejskiego w Jaworznie. W związku z realizacją zadań będących przedmiotem ww. umów, do dnia 30 czerwca 2017 r. Miasto wydało łącznie 196.505 zł, w tym 128.926 zł (65,6%) sfinansowano dotacjami WFOŚiGW.

[dowód: akta kontroli str. 660; 662; 821-823; 824-849]

Środki przyznane w drodze dotacji wykorzystano w terminach wynikających z zawartych umów oraz zgodnie z ich przeznaczeniem, tj. na czynną ochronę użytków ekologicznych w postaci muraw kserotermicznych oraz wzmocnienie bioróżnorodności miasta Jaworzna w ramach zadania pn. Ochrona chomika europejskiego w Jaworznie. Miasto osiągnęło zakładane efekty działań, co potwierdziły oględziny lokalnych FOP przeprowadzone w toku niniejszych czynności kontrolnych oraz protokoły odbioru robót będących przedmiotem dofinansowania.

[dowód: akta kontroli str. 700-756; 850-861]

Miasto zlecało podmiotom zewnętrznym zadania dotyczące lokalnych FOP. W latach 2015-2017 (do 30 czerwca) Wydział KS zawarł łącznie 50 umów z podmiotami zewnętrznymi, których przedmiotem była ochrona lokalnych FOP oraz działania promocyjne na ich rzecz na łączną kwotę 550.161 zł, z czego 15 umów na kwotę 190.848 zł w 2015 r., 15 umów na kwotę 153.890 zł w 2016 r. i 12 umów na łączną kwotę 205.423 zł do końca I półrocza 2017 r. (z czego siedem, jest w trakcie realizacji).

Podstawą do oszacowania wartości przedmiotu umów były: konkurs ofert lub wycena zlecanej usługi dokonana w drodze rozpoznania cen rynkowych.

Wyboru wykonawców umów dokonywano w oparciu o wewnętrzne zasady wyboru ofert⁷⁶, których wartość nie przekraczała kwot od których wymagane jest stosowanie przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁷⁷.

Spośród 50 zawartych umów w 23 przypadkach (46 %) w ich treści nie zastosowano klauzuli zabezpieczającej interes Miasta na wypadek nienależytego lub nieterminowego wykonania przedmiotu umowy. Kierownik Referatu Ochrony Środowiska Wydziału KS, wyjaśniła że wszystkie te przypadki dotyczą umów, których wartość nie przekroczyła 3.500 zł brutto, które zawarto w formie umów zleceń, gdyż zgodnie z obowiązującymi w wewnętrznych Zarządzeniami Prezydenta ws. udzielania zamówień publicznych wymóg zawarcia umowy w formie pisemnej dotyczył tylko tych, których wartość przekroczyła ww. kwotę. Nie oznacza to jednak, iż Miasto pozbawiło się możliwości dochodzenia swoich praw na wypadek niewłaściwego wykonania przedmiotu umowy, gdyż każda umowa zlecenia podlega odbiorowi, z którego sporządza się protokół, a ewentualne roszczenia mogą być dochodzone na drodze przepisów ogólnych Kodeksu Cywilnego.

Prace powierzane podmiotom zewnętrznym, były wykonywane w określonym umową zakresie i z zachowaniem terminów, a potwierdzeniem prawidłowego i terminowego ich wykonania były protokoły odbioru.

⁷⁶ W latach 2015–2017 (do 30 czerwca) w Urzędzie obowiązywały dwa Zarządzenia Prezydenta Miasta w sprawie wprowadzenia regulaminu udzielania zamówień publicznych przez komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Jaworznie, Nr: BZ.120.27.2014 z dnia 25 kwietnia 2014 r. i BZ.120.115.2016 z dnia 29 listopada 2016 r.

⁷⁷ Dz. U. z 2017r., poz. 1579.

W żadnej z zawartych umów nie doszło do przekroczenia terminu zakończenia jej realizacji, w związku z powyższym w latach 2015–2017 (do 30 czerwca) nie naliczono kar z tego tytułu.

[dowód: akta kontroli str. 661-662; 824-861; 894]

W okresie kontrolowanym, tylko raz Miasto poniosło wydatki w kwocie 17.750 zł⁷⁸ związane z ochroną lokalnych FOP, które nie przyniosły docelowych efektów. W latach 2015-2016 w ramach czynnej ochrony użytku ekologicznego Góra Wielkanoc, prowadzono wypas owiec, zgodnie z planem działań ochronnych opracowanym w 2013 r. Ze względu na niewielką efektywność wypasu spowodowaną małą liczebnością stada i brak możliwości zwiększenia jego liczebności przez prowadzącego wypas w rejonie Góry Wielkanoc, w 2017 r. odstąpiono od dalszego finansowania tych działań. Czynną ochronę ww. użytku ekologicznego, już z udziałem większego liczebnie stada owiec Miasto zaplanowało do ponownego uruchomienia w ramach współpracy z Uniwersytetem Śląskim i Miastem Tarnowskie Góry. Wspólny Projekt o nazwie „Dobre praktyki dla wzmacniania bioróżnorodności i aktywnej ochrony muraw galmanowych rejonu śląsko-krakowskiego – BioGalmany”, będzie finansowany z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020.

[dowód: akta kontroli str. 662; 894-895; 949]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁷⁹, wnosi o skorygowanie błędnych danych podanych w sprawozdaniach SG-01.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁷⁸ Co stanowiło 5,4% wszystkich wydatków na ochronę lokalnych FOP, poniesionych przez Miasto w latach 2015-2016.

⁷⁹ Dz. U. z 2017 r., poz. 524.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 20 października 2017 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Beata Olejnik
Specjalista kontroli państwowej**

.....